

Néprajzi tudományunk néhány esztendővel ezelőtt egy lépéssel előbbrejutva munkaközösséget alakított a munkás néprajz kutatására, gyűjtésére és feldolgozására. Ennek a munkának vannak ugyan haladó hagyományai hazánkban: néprajzkutatóink közül *Bartók, Kodály, Kalmány Lajos* — a múltban is feljegyeztek munkásdalokat, ipari munkások tragikus sorának ihletett balladáit. A múlt században etnográfusok is foglalkoztak az ipari munkásság jellegzetes szokásaival, bányászmondákkal, színjátékaival, sőt a budapesti munkásság május elsejei felvonulásaival is. A két világháború között ez a munka szinte teljesen abbamaradt és a magyar néprajzosok, figyelmen kívül hagyva a munkásosztályt, kultúráját, csak a paraszti műveltséggel foglalkoztak.

A munkásnéprajzzal foglalkozó munkaközösség szakítóját, *D. Dömötör* Teklát kerestük fel a napokban — mondja el —, milyen körülmények között, milyen feladatok elvégzésére alakult meg a munkásnéprajzzal foglalkozó munkaközösség és mit végzett azóta.

— 1953-ban a fővárosi tanács népművelési állandó bizottsága néprajzi albizottságot alakított és kidolgozta a budapesti néprajzi munkaközösség tervét. Egy évvel később a fővárosi tanács a munkához az anyagi feltételeket is megteremtette és így megindulhatott a budapesti munka rendszerezése, feltárása. Ennek a munkaközösségnek egyik legfontosabb feladata a főváros területén élő ipari munkásság életmódjának és néprajzának vizsgálata. Alakultak az ország más városaiban, ipari központjaiban is kutató munkaközösségek.

— A munkás-néprajzi kutatók elsőnek néhány fontosabb kutatási területet választottak ki, ahol próbagyűjtéseket végeztek. Így a vegyiüzemi munkások élettrajzát és népköltészetét, a kétfalvi, fa-

lusi és telepi bányászok életmódját és népköltészetét, szakmai és forradalmi hagyományait.

— Az új ipari központ, Sztálinváros szakképzett munkásainak és a faluról újonnan felkerült, az ipari munkába most bekapcsolódó dolgozóinak életmódja, kultúrája, népköltészete is igen érdekes és fontos területe kutatóinknak. Munkánk természetesen kiterjed az agrárproletariátus és egyes kisipari szakmák szokás-hagyományaira, költészetének gyűjtésére és feldolgozására is. Feladataink közé tartozik, természetesen a forradalmi munkásdalok gyűjtése, feldolgozása is, 1860-tól 1945-ig.

Amikor az önéletrajznak népköltészeti értéke van...

— Milyenek voltak az első gyűjtések tapasztalatai?

— Már az első gyűjtések megmutatták, hogy két szorosan összefüggő feladat áll előttünk. Az ipari munkásság néprajzának, népköltészetének vizsgálata nem képzelhető el az ipari munkásság életmódjának, kultúrájának vizsgálatától elválasztva. Itt szeretném megjegyezni, hogy a munkás élet tanulmányozása nemcsak munkás néprajzaink, de az egész magyar néprajznak s egyéb más tudományágnak

Budapestre vonatkozó ujságcikkek

Szerző: *R. Farkas Klára*

Cím:

Új tudományág: a munkásnéprajz

Forrás:

Magyar Hírlap

1959. I. 4.

(Hely)

(Idő)

(Köt. v. füz.)

(Oldal)

Osztályozás	
Tárgy	39:331
F	
Személy	"1959"
Helyszám	

egyaránt feladata. Munkánkban sokszor akadályt jelent a szociográfusok hiánya. Nehéz, majdnem lehetetlen egy-egy terület felkutatása, tanulmányozása szociográfus nélkül.

— A munkás népköltészet terén elsősorban a munkásdalgyűjtés volt az, ahol a legkomolyabb eredményeket értük el. A Szovjetunióban és más európai országokban is éppen a dal a munkásság népköltészetének legfontosabb műfaja. Hazai munkásdalaink is csak úgy értékelhetjük helyes módon, ha figyelembe vesszük, hogy milyen fontos szerepet játszott az munkásosztályunk életében és milyen hatalmas erőt képviselt a munkásosztály forradalmi harcai közepette. Eppen ezért munkásnéprajzi publikációnkat régi munkásdalaink gyűjteményes kiadásával kezdtük meg.

— Foglalkozik-e a munkaközösség prózai anyagok és szájhagyományok gyűjtésével is?

— Természetesen. Lényegében ugyanezek a feladatok merülnek fel a prózai műfajok vizsgálódásánál is. Életrajz-elbeszéléseket mi is gyűjtöttünk, gyűjtünk. Munkásadat-közlőink maguk is leírták életüket. Az önéletrajzi elbeszélések nagyrészt ugyan nem lehet népköltészeti műfajnak nevezni, bármilyen értékesek is a munkás-

osztály általános néprajzi és kulturális vizsgálatait, a magyar munkásmozgalom kutatása szempontjából. Vannak azonban közöttük sokszor elbeszélit, a kollektív izlésen csiszolódott, a közösség élményeit és gondolatait kifejező, kerek, megfogalmazott elbeszélések, melyek a népi prózai alkotások sajátos jezeit mutatják. Sztálinvárosi gyűjtői útunkon halottunk néhány életrajz-elbeszélést, határozottan a népköltészet sorába merném sorolni. A hagyományos népmese-szerkezet szerint felépített igaz történet mondanivalója, nyelve, stílusa egyaránt a népi alkotások közé utalja.

A vegyiüzemi munkásoktól a mézeskalácsosokig

— Milyen eredményt ért el a munkaközösség a munkás életmód területén?

— Szovjet útmutatás alapján kezdtünk hozzá Nagy-Budapest ipari munkássága néprajzának tanulmányozásához, mert munkásságunk jelentős százaléka a fővárosban koncentrálódott, a munkásság és parasztság kapcsolatát is itt figyelhetjük meg a legjobban. A falu és város kölcsönhatása és más, néprajzilag különösen érdekes jelenség éppen Budapesten tanulmányozható a legjobban. Eddigi gyűjtéseink, és a beérke-

zett pályamunkák foglalkoznak a munkáslakta városrészek: Angyalföld, Újpest, Pestimre, Soroksár és más helyek néprajzi leírásával, nagyüzemi munkásaink életmódjával, a munkásszállások életének vizsgálatával. A kisipari szakmunkások közül foglalkoztunk a VIII. kerületi asztalosok, a cinkotai kovácsok, a budapesti mézeskalácsosok életmódjának tanulmányozásával, a régi vargacéh néprajzi leírásával is.

— A jelentősebb eredmények sorában említésre méltó még a munkaközösség szerepe a népi építészeti vizsgálatában, ahol az Építőipari és Közlekedési Műszaki Egyetem II. számú építészeti tanszékével közösen végeztünk gyűjtéseket. Több pályamű foglalkozik Budapest mezőgazdaságának néprajzi vonatkozásaival és a népi táplálkozással is. Az elmondottakon kívül több más terület feldolgozása is folyamatban van, mint a pesti lóvásártételek élete, a pesti oldal népviseletéről írt tanulmány kiegészítése, a pesti gyermekek által készített játékszerek néprajzi feldolgozása. És még annyit, hogy bővítjük munkásdal gyűjteményünket a budapesti munkásság néprajzára, életmódjára vonatkozó bibliográfiánkat is.

**Pesti munkásünnepek
200 évvel ezelőtt**

D. Dömötör Tekla ezután arról beszél, hogy mint minden évben, ezidén is több mű érkezett be a munkásnéprajz kutatásokkal kapcsolatos pályázatra. Ezek közül elsőnek az első díj nyertesét, *Zoltán Józsefet* említi meg. *Zoltán* pályaműve a »Népi szórakozások a reformkori Pest-Budán« címmel került a bizottság elé. Minden tekintetben jelentős és fontos munka ez. Igen plasztikus képet ad a XVIII. századi Pest és Buda ünnepei szokásairól. A szerző hiteles képet nyújt a hajdani Gellérthegy búcsúkról, a pünkösdi hétfőről, a svábhegyi kirándulásokról és a lipótmезеi őszi népvonulásokról. Különösen érdekes, amit a pesti vásárokról, búcsúkról, május elsejéről, vásári mutatványosságokról ír.

A munkás népijátékok és társas szórakozások című pályamű második díjának nyertesé *Afra János*. Munkája a polgári és paraszti elem szétválasztásának kérdését, a polgári elemnek munkás tartalommal való telítődését, a vegyesajkú pesti munkásság magyarosodásának kérdéseit foglalja magában.

— A beérkezett pályaművek azonban — mondta — a kiadók érdektelensége miatt nem jelentek meg, vagy csak elvéve. Sajnos, ez nem hat ösztönzőleg. És végül szeretném megjegyezni: A munkásnéprajzzal foglalkozó munkaközösség célkitűzéseit igen nagy mértékben segíti a szocialista országok folklóristáival való együttműködés.

R. Farkas Klára